

Gospodarstwa opiekuńcze

Idea gospodarstw opiekuńczych polega na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami starszymi i potrzebującymi wsparcia. Cechą charakterystyczną takich gospodarstw jest wykorzystanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze opiekuńczym, terapeutycznym i integracyjnym w celu włączenia społecznego osób starszych przebywających w danym gospodarstwie opiekuńczym. Gospodarstwo opiekuńcze jest formą wsparcia w zakresie opieki i integracji społecznej realizowanej w ramach gospodarstwa prowadzącego działalność rolniczą. Według tej definicji opieka rozumiana jest jako udzielanie pomocy osobom potrzebującym, a integracja społeczna jako proces dostosowywania się do ogólnie przyjętych zachowań ludzi w grupie. Rolnictwo społeczne staje się nową funkcją gospodarstw wiejskich w wielofunkcyjnym modelu rozwoju obszarów wiejskich.

Koncepcja gospodarstw opiekuńczych jest zbiorem wskazówek i rekomendacji, które dostosowane są do obecnych uwarunkowań prawnych. Gospodarstwo opiekuńcze należy traktować jako szczególny typ „gospodarstwa społecznego”. Rolnictwo społeczne to innowacyjne podejście do rolnictwa, w którym istotą jest jego wielofunkcyjność, która rozumiana jest jako możliwość zaspokojenia w gospodarstwie rolnym potrzeb nie tylko produkcyjno-rynkowych, ale również pozarolniczych, w tym środowiskowych, kulturowych, gospodarczych i społecznych.

W ramach funkcji społecznych gospodarstwo rolne może spełniać zadania między innymi w zakresie usług opiekuńczych, na które składają się: „zaspokojenie codziennych potrzeb życiowych, zapewnienie opieki higienicznej, jak i zapewnienie kontaktów z otoczeniem”. Wykonywanie zadań związanych z pracą w gospodarstwie opiekuńczym redukuje poziom stresu, napięcia i zmęczenia wywołując jednocześnie większą aktywność

i zaangażowanie. Rolnictwo społeczne przyczynia się do promowania prozdrowotnych i proaktywnych postaw wśród ludności wiejskiej.

Obecne uwarunkowania prawne ograniczają możliwości łączenia działalności rolniczej ze świadczeniem usług opiekuńczych, w związku z tym gospodarstwo opiekuńcze powinno być prowadzone w formie działalności gospodarczej lub w formie podmiotu ekonomii społecznej (stowarzyszenie, fundacja lub spółdzielnia socjalna). Rodzaj i zakres świadczonych usług powinien uwzględniać stan zdrowia, sprawność fizyczną i intelektualną oraz indywidualne potrzeby i możliwości uczestnika.

Usługi opiekuńcze mogą obejmować pomoc w codziennych zajęciach takich jak: robienie zakupów, sprząatanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach itp. pomoc w prostych czynnościach, takich jak: mycie, kąpanie, ubieranie, pomoc dla osób chorych, dozowanie leków, zapobieganie powstawaniu odleżyn i odparzeń, karmienie, a także zapewnienie kontaktów z rodziną i otoczeniem. Wyróżniane są również specjalistyczne usługi opiekuńcze, które muszą być świadczone przez odpowiednich specjalistów, np. pielęgniarki, rehabilitantów i fizjoterapeutów.

Odpowiedzialne prowadzenie działalności opiekuńczej w gospodarstwie rolnym przyczyni się do realizacji zrównoważonego modelu rozwoju obszarów wiejskich. Starzenie się społeczeństwa wywołuje dwa rodzaje konsekwencji: zmniejszenie proporcji osób w wieku produkcyjnym w społeczeństwie oraz wzrost wydatków socjalnych skierowanych do osób starszych, którego konsekwencją jest pogarszająca się sytuacja w finansowaniu systemów emerytalnych. W ostatnich latach zauważa się tzw. singularyzację starości, która oznacza zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych prowadzonych przez osoby starsze. Nowy model polityki społecznej to model inwestycji społecznych, który powinien obejmować takie elementy jak: promowanie aktywności, zwiększenie roli usług socjalnych usprawniających i umożliwiających

aktywne życie, aktywizację osób ubogich i zabezpieczenie przed ubóstwem, model partnerstwa w rodzinie (dwie osoby zarabiające i dwóch opiekunów), a także edukację oraz szkolenia jako niezbędny element zabezpieczenia społecznego oraz wsparcie dla innowacji społecznych. Obecnie w polskim ustawodawstwie nie istnieją przepisy prawne odnoszące się do tego zagadnienia. Niemniej jednak, na poziomie krajowym została wprowadzona Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – SOR przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r., w której przewidziane są pewne działania mogące być impulsem do szerzenia rolnictwa opiekuńczego. W ramach SOR, w drugim kierunku interwencji jakim jest: „Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych”, przewidziano projekt strategiczny „(NIE)Samodzielni” (do realizacji przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Zdrowia oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi). Rolnictwo społeczne jest przykładem działalności, która może być odpowiedzią na dwa ważne problemy – może stać się kierunkiem różnicowania działalności gospodarczej i może stanowić nowe źródło dochodu dla tych rolników, którzy będą odpowiedzialnie i w poczuciu misji ją prowadzić. Rolnictwo społeczne może stać się realną odpowiedzią na problem zwiększającej się liczby osób starszych wymagających usług opiekuńczych.

Opracowano na podstawie informacji udostępnionych przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

Opracowała: Agnieszka Pestka
Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich
Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu
ul. Tadeusza Maderskiego 3
Lubań, 83-422 Nowy Barkoczyn
Biuro – Pruszcz Gdański ul. Z. Wróblewskiego 3, budynek B

Gospodarstwa opiekuńcze

Pruszcz Gdański, listopad 2018 r.